Закон України від 23.02.2023 р. № 2923-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text (дата звернення: 02.05.2026).

4. Харитонов Є. О., Харитонова О. І. Деякі проблеми цивілістики в умовах воєнного стану. Часопис цивілістики. 2022. Вип. 46. С. 5-16. DOI https://doi.org/10.32782/chc.v046.2022.1

5. Кізлова О. С. Окремі питання здійснення та захисту особистих немайнових прав фізичних осіб в умовах воєнного стану. Київський часопис права. 2024. № 3. С. 58-64. DOI https://doi.org/10.32782/klj/2024.3.10

6. Малоок А., Шаповалова К. Можливість застосування цифрових технологій у цивільному судочинстві в умовах воєнного стану в Україні. Universum. 2024. № 14. С. 74–80. URL: https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1367/1377 (дата звернення: 02.05.2026).

7. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text (дата звернення: 02.05.2026).

8. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 164. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 02.05.2026).

Томченко Каріна Вікторівна,
студентка 1 курсу бакалаврату, «Правоохоронна діяльність»
навчально-наукового інституту права і психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Тернавська Вікторія Миколаївна,
доцент кафедри конституційного права
навчально-наукового інституту права і психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Конституція України визначає в статті 3 людину, її життя і здоров'я, честь і гідність найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії – такими, що визначають зміст діяльності держави [1]. Права людини, на думку П. Рабіновича, являють собою визнані світовим співтовариством певні блага та можливості людини, необхідні для її існування та розвитку в конкретно історичних умовах і мають бути загальними та рівними для всіх людей [2, с. 72]. В умовах воєнного стану проблема забезпечення прав людини набуває особливого значення, оскільки чинне законодавство України передбачає можливість тимчасового обмеження окремих прав і свобод людини з метою забезпечення національної безпеки та оборони держави. Водночас навіть в

умовах війни держава не може відступати від основоположних конституційних принципів і міжнародних стандартів у сфері прав людини.

Поняття «гарантії прав людини» визначається в юридичній літературі як «система загальних і спеціальних юридичних засобів та інститутів, спрямованих на сприяння реалізації прав людини, а також забезпечення їх всебічної охорони та захисту від порушень» [3, с. 53]. Однією з найгостріших проблем реалізації конституційних гарантій є забезпечення прав осіб, які постраждали внаслідок бойових дій. Повномасштабна війна спричинила масове внутрішнє переміщення населення, втрату житла, майна та засобів до існування. Значна кількість громадян стала жертвами воєнних злочинів та інших грубих порушень прав людини, що потребує ефективних механізмів правового та соціального захисту Особливо актуальним є питання захисту внутрішньо переміщених осіб, осіб, які втратили житло, а також членів сімей загиблих військовослужбовців і цивільних. На думку В. Тернавської, недостатня ефективність процедур компенсації та складність реалізації соціальних гарантій ускладнюють забезпечення конституційних прав таких осіб [4, с. 332-333].

Важливими організаційно-правовими (інституційними) гарантіями захисту прав людини в Україні в умовах воєнного стану виступають суди загальної юрисдикції, поліція та Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Право на судовий захист є однією з ключових гарантій захисту порушених прав і законних інтересів людини, однак у період воєнного стану існують проблеми доступу до правосуддя та кадровий дефіцит на прифронтових територіях, зміни підсудності справ тощо. Суттєвий вплив на розвиток механізму гарантування прав людини здійснюють міжнародні стандарти. Особливе значення мають положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та практика Європейського суду з прав людини, яка визначає критерії правомірності обмеження прав людини в умовах надзвичайних ситуацій та воєнного стану. А. Мерник вважає, що «обмеження прав і свобод людини і громадянина як у мирний час та і в період діє воєнного стану виступає необхідним елементом правової системи будь-якої правової демократичної держави світу, що об’єктивно зумовлює його законодавче врегулювання, сталість і законність судової практики та характеризуються тим, що такі обмеження повинні мати виключно правовий характер і накладатися лише відповідно до загального інтересу – національної безпеки, правопорядку, захисту норм моралі, захисту прав і свобод іншої людини, але з урахуванням приватних інтересів шляхом встановлення справедливого балансу інтересів» [5, с. 49-50].

Отже, в умовах воєнного стану проблема реалізації конституційних гарантій набуває особливої актуальності. Незважаючи на необхідність тимчасового обмеження окремих прав і свобод, держава зобов’язана забезпечувати дотримання фундаментальних прав, принципу верховенства права та людиноцентричних засад конституційного ладу. Саме ефективність механізму гарантування прав людини визначатиме подальший розвиток України як правової, демократичної та соціальної держави.

Список використаних джерел
1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навчальний посібник. Львів : Край, 2007. 192 с.
3. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 3 : Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін. Х.: Право, 2017. 952 с.
4. Тернавська В. М. Правовий статус осіб, постраждалих унаслідок воєнної агресії Російської Федерації проти України (конституційно-правовий аспект). *Альманах права*. 2022. Вип. 13. С. 332-337.
5. Мерник А. М. Обмеження прав людини та основоположних свобод в умовах воєнного стану в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 49-52.

Хасанова Кароліна Тагірівна,
студентка 1 курсу бакалаврату, «Правоохоронна діяльність»
навчально-наукового інституту права та психології
Національна академія внутрішніх справ
Науковий керівник:
Матвієнко Михайло Іванович,
доцент кафедри фізичної та тактичної підготовки
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПРАВО ЛЮДИНИ НА БЕЗПЕКУ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я В СИНЕРГЕТИЧНІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМ ПРАВОВОЇ ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Цивільний захист (ЦЗ) в Україні не є ізольованою внутрішньою системою. Його фундамент — це симбіоз національного законодавства та міжнародного права. Згідно зі Статтею 3 Кодексу цивільного захисту України (КЦЗУ), міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою, є частиною національного законодавства. Більше того, вони мають пріоритет: якщо міжнародна угода встановлює інші правила, ніж КЦЗУ, застосовуються саме норми міжнародного договору.

Ключові міжнародні акти та сфери їх застосування: Міжнародні основи застосовуються в Україні через конкретні юридичні механізми в різних сферах: А. Міжнародне гуманітарне право (МГП) та захист персоналу: Основним документом тут є Додатковий протокол I до Женевських конвенцій (1977 р.). 1) Основа: Статті 61–67 визначають статус цивільної оборони та її завдання (евакуація, боротьба з пожежами, допомога пораненим). 2) Застосування в Україні: Це дає рятувальникам ДСНС статус некомбатантів. На практиці це означає право на використання міжнародного розпізнавального знаку